

ऑक्सफर्ड ऑफ द ईस्ट -विश्वनाथ कराड एमआयटीचे संस्थापक

पुण्यातील शिक्षणाचा आढावा घेताना स्वातंत्र्यापूर्व शिक्षणाचा वैभवशाली वारसा लक्षात घेतल्याखेरीज आपण पुढे जाऊ शकत नाही. स्वातंत्र्यपूर्व काळामध्ये व त्यानंतरच्या काळामध्ये पुण्यामध्ये मोजक्या परंतु राष्ट्रीय स्तरावरील अशा नामांकित प्रसिद्ध अशा शैक्षणिक संस्था होऊन गेल्या. डेक्कन कॉलेज, समृद्ध अशी ग्रंथसंपदा असणारे भांडारकर कॉलेज, देशाला ३ पंतप्रधान देणारे फर्ग्युसन महाविद्यालय, वैद्यकीय शिक्षणाचे दर्जेदार शिक्षण देणारे बी.जे. मेडिकल कॉलेज जगभरात नाव कमावलेले अभियंते घडवणारे पुणे कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग, स्त्री शिक्षणात क्रांती घडवणारे आणि देशपातळीवर नोंद घेतले गेलेले महर्षी कर्वे स्त्री शिक्षण संस्था, कृषी महाविद्यालय या शिक्षण संस्थांनी पुण्याच्या शैक्षणिक नावलौकिकात भर घातली आहे. फुले-कर्वेच्या स्त्रीशिक्षणाच्या चळवळीने पुण्याच्या शैक्षणिक परिघाला एक वेगळीच झकाळी प्राप्त झालेली आहे. महाराष्ट्राचे चित्र पाहिले तर ६० च्या दशकापर्यंत महाराष्ट्रात मोजकी महाविद्यालये व विद्यापीठे होती. त्यामध्ये ७ अभियांत्रिकी महाविद्यालय होती. अवघी ५ ते ७ वैद्यकीय महाविद्यालये होती.

१४ एप्रिल १९८१ मध्ये मी वृत्तपत्रात एक लेख लिहिला होता व जास्तीत जास्त वैद्यकीय व अभियांत्रिकी महाविद्यालये वाढली पाहिजेत असा विचार मांडला होता. राज्याचे तत्कालीन मुख्यमंत्री वसंतदादा पाटील यांच्या अनेक धोरणांवर टीका झाली असली तरीही महाराष्ट्रातील शैक्षणिक विकास व विस्ताराला गती देण्याचे काम त्यांनीच खऱ्या अर्थाने केले. खासगी अनुदानित महाविद्यालयांना परवानगी देण्याचे त्यांनी स्वीकारलेले धोरण व त्यातून पर्यायाने

महाराष्ट्रात वाढलेल्या शिक्षण, संस्था अभियांत्रिकी महाविद्यालयांची वाढलेली संख्या हे सारे त्यांचे द्रष्टेपण होते.

पुणे शहरातही शिक्षणसंस्था व महाविद्यालयांचा प्रचंड विस्तार झाला आहे. नुसते पुण्यात राहून कदाचित हे शैक्षणिक महत्व उमगणार नाही. परंतु देशभरातील अन्य शहरांच्या नजरेतून पुण्यातील अवाढव्य पसारा पाहिले तर पुण्याचा किती अफाट विकास सुरू आहे हे सहज लक्षात येईल. पुण्यात शिक्षणाच्या विस्ताराबरोबरच माहिती तंत्रज्ञानातील प्रगतीमुळे आयटी हब निर्माण झाले.

पुण्याला संपन्न, विद्वान व कर्तृत्वसंपन्न अशा व्यक्तिमत्वांचाही वारसा लाभलेला आहे. आंतरराष्ट्रीय ख्यातीचे शास्त्रज्ञ डॉ. रघूनाथ माशेलकर, ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. गोंविद स्वरूप, महापरमसंगणक निर्माते डॉ. विजय भटकर, ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर, डॉ. वसंत गोवारीकर हे खरे पुण्याचे वैभव आहे.

त्याशिवाय एमआयटी, सिमबोयोसिस, भारती विद्यापीठ, डी.वाय.पाटील या शिक्षण संस्थांनी पुण्याचे नाव राष्ट्रीय स्तरावर नेले आहे. संपूर्ण देशभरातून पुण्यात शिक्षणासाठी येण्याकरता विद्यार्थी आसूसलेले असतात. प्रतीवर्षी अभियांत्रिकी शिक्षण घेऊन पुण्यातून लाखो अभियंते बाहेर पडत असून जगभरात विविध उद्योगसंस्थापासून ते त्यांच्या कर्तृत्वाचे आकाश विस्तारात आहेत.

आळंदी येथे सुरू करण्यात आलेले विश्वशांती केंद्र हा देखील लोकशिक्षणाचा अभिनव प्रयोगच म्हटला पाहिजे. पुणे शहराला 'ऑक्सफर्ड ऑफ द इस्ट' म्हटले जाते ते सार्थच म्हणावे अशी परिस्थिती सध्या निर्माण झाली आहे. संपूर्ण शहराच एक विद्यापीठ वाटावे इतकी महाविद्यालये व शिक्षणसंस्था पुण्यात आहेत.

पुणे शहराची लोकसंख्या झपाट्याने वाढत असल्याने व त्यात बाहेरून येणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या वाढत असल्याने विद्यार्थ्यांच्या मानसिकतेतही दिवसेंदिवस बदल होत आहे. उपलब्ध रोजगार व वाढते विद्यार्थी यांचा मेळ घालण्याचे आव्हान समोर असणार आहे. मात्र या सर्वामध्ये आपण मागे पडतो ते पायाभूत सुविधांचे. पुण्याला लाभलेला उच्चतम असा शैक्षणिक वारसा टिकवण्याचे व ती परंपरा पुढे नेण्याचे काम आपल्यालाच करायचे आहे. लोकशिक्षण व लोकजागरातून विश्वशांतीची पताका नेहमी फडकवत ठेवायची आहे.